

Noodplan grote karekiet in de Noordelijke Randmeren

Unieke samenwerking resulteert in een reddingsplan

1. Een noodplan voor realisatie van grote karekieten hotspots

Dankzij een unieke samenwerking tussen verschillende partijen in de Noordelijke Randmeren ligt er nu een noodplan op tafel voor herstel van het biotoop van de laatste broedparen. Dat noodplan is nodig omdat de populatie erg bedreigd wordt en snel maatregelen nodig zijn. Gelukkig onderkennen alle partijen de noodsituatie en willen ze helpen. Zonder deze hulp lukt het ook niet om de grote karekiet te behouden want we moeten in elk Randmeer een kerngebied met meerdere paren veilig stellen om de populatie robuust te krijgen, risico's te spreiden en uitbreidingskernen te verdelen over de regio. Dat worden “***grote karekieten hotspots***”. We gaan komende winter aan de slag in het Zwarte Meer, Ketelmeer, Vossemeer, Drontermeer en Veluwemeer!

2. Bescherming van grote karekieten in de Noordelijke Randmeren

De grote karekiet broedt in stromingsrietkragen die in diep water staan aan de oevers van meren en strangen. Maar zowel in de Randmeren als elders in Nederland is de populatie enorm in omvang afgenomen. Al vanaf de jaren vijftig (ongeveer 7.000 broedparen) was die afname merkbaar en rond 1975 was het bestand afgenomen tot circa 1.500 broedpaar. Inmiddels zijn er amper 100 broedparen over in Nederland. In de Randmeren broeden nu nog minder dan 50 paar en de aantallen blijven dalen. Vogelbescherming Nederland is daarom, in samenwerking met ecologen, terreinbeheerders, particulieren en vrijwilligers, een project gestart ter verbetering van het leefgebied. Dit project richt zich op korte en lange termijn herstel van het leefgebied op een aantal cruciale plekken in de Oostelijke Vechtplassen en de Noordelijke Randmeren.

In 2017 zijn de knelpunten in de Noordelijke Randmeren verkend (van der Winden *et al.* 2018). Het bleek dat er twee –*tot dusver onderschatte*– belangrijke knelpunten zijn:

1. Begrazing door herbivore watervogels van de resterende rietkragen
2. Opslag van bomen en struiken op een aantal cruciale broedplekken

Voor een overzicht van deze knelpunten en locaties kan het rapport (zie voor [weblink](#) literatuurlijst) geraadpleegd worden.

In de Loosdrechtse Plassen en het Zwarte Meer zijn in maart 2018 rasters geplaatst om de laatste broedplekken van de grote karekieten tegen vraat te beschermen. Tevens zijn op cruciale eilanden struiken en bomen verwijderd zodat de rietkraag weer kan groeien en de kans op nestpredatie afneemt. Dit blijkt succesvol. De rietkragen herstellen zich en breiden ook weer uit. In Loosdrecht lijkt de neergang van de grote karekiet zelfs omgebogen want sinds 2017 stabiliseren de aantallen voor het eerst in jaren.

3. Noodmaatregelen voor de grote karekiet in de Noordelijke Randmeren

In het Natura 2000-beheerplan voor de Randmeren is voorzien om het leefgebied voor de grote karekiet te verbeteren, maar in het beheerplan ontbreekt het aan soortspecifieke maatregelen voor de grote karekiet waardoor niet de juiste maat-

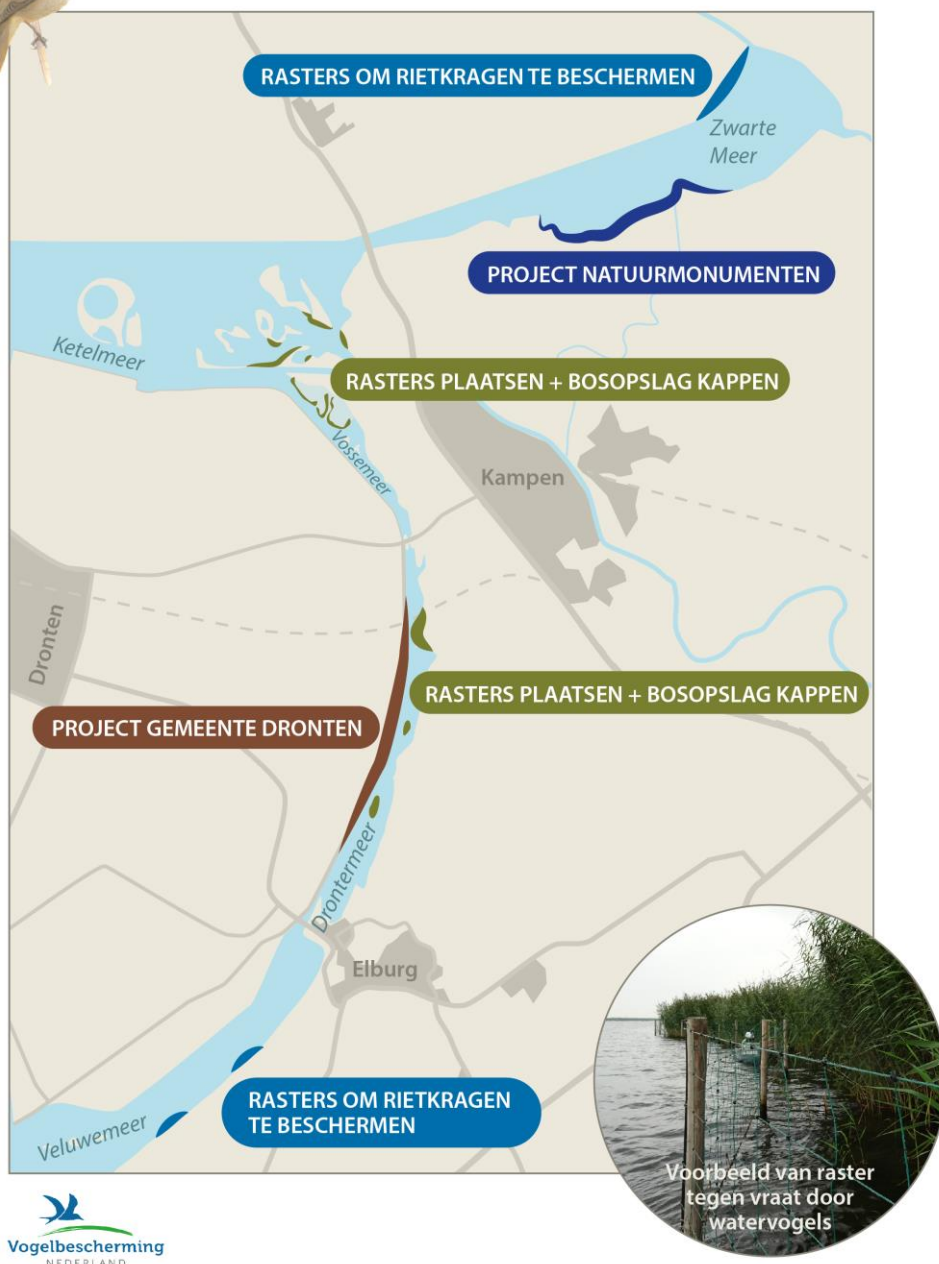
regelen worden voorzien of genomen (zie de rapportage knelpunten Randmeren). De afname gaat nu zo hard dat er komende winter ingezet moet worden op behoud van de laatste broedplekken, om te voorkomen dat de huidige broedplekken niet verder verslechteren. Onderhavig noodplan loopt vooruit op acties die voorzien zijn in het beheerplan.

De belangrijkste partijen in het gebied zijn de afgelopen maanden aan de slag gegaan met het opstellen van een noodplan. In de eerder genoemde rapportage over de Randmeren waren reeds locaties aangegeven waar maatregelen uitgevoerd kunnen worden voor de grote karekiet. Dit betreft echter zeer veel locaties en het was wenselijk om hier een keuze uit te maken om de komende winter (2018/2019) met de eerste noodmaatregelen aan de slag te gaan. Om deze reden zijn gesprekken gevoerd met Rijkswaterstaat, provincie Overijssel, provincie Flevoland, Staatsbosbeheer (IJsseldelta, Flevoland, Gelderland), Natuurmonumenten en de gemeente Dronten. Op een aantal plekken zijn locaties in het veld met de terreinbeheerder bezocht om een goede afweging te maken. In overleg met deze partijen is vervolgens een concreet noodplan gemaakt. Het doel is om een aantal kerngebieden waar grote karekieten nu nog broeden of waar ze in het recente verleden nog gebroed hebben, veilig te stellen. Dat betreft in de regel restanten van stromingsrietkragen die grenzen aan goed foerageerbiotoop. En elke plek moet in beginsel ruimte bieden voor meerdere paren grote karekiet, want grote karekieten broeden het liefst in elkaars nabijheid. Uiteindelijk zijn er negen regio's gekozen waar een set van maatregelen uitgevoerd gaat worden (Figuur 1).

Bij alle betrokken partijen is een grote bereidheid is tot concrete bescherming van de grote karekiet. Natuurmonumenten was zelfs zo voortvarend dat een lopend LIFE project werd aangepast en er in maart 2018 ongeveer 1000 m raster werd geplaatst aan de zuidoever van het Zwarte Meer. Dat leverde direct al resultaat op in de hergroei van rietkragen op die plekken. Natuurmonumenten is bereid in 2018 extra budget te investeren in maatregelen. Ook de Gemeente Dronten heeft capaciteit en budget om een aantal maatregelen uit te voeren zoals het verwijderen van bomen en struiken. De overige maatregelen worden gefinancierd door Vogelbescherming Nederland.

NOODPLAN GROTE KAREKIET NOORDELIJKE RANDMEREN MAATREGELEN 2018-2019

Figuur 1. “Grote karekieten hotspots” waar op korte termijn maatregelen overeen gekomen zijn voor verbetering van de broedplekken van grote karekieten in de Randmeren. Er worden rasters geplaatst tegen vraat door watervogels. En lokaal wordt bosopslag verwijderd om het biotoop te herstellen. De projecten van Natuurmonumenten en de Gemeente Dronten zijn apart weergegeven. Daar wordt ook bosopslag verwijderd of worden rasters geplaatst.

Als alle voorgestelde maatregelen uitgevoerd worden, gaat het om ongeveer 3000m raster in het Zwarte Meer, 1000m in het Ketelmeer, 600m in het Vossemeer, 1000m in het Drontermeer en 500m in het Veluwemeer. En langs ongeveer 1500m oever zullen bomen verwijderd worden. Dit zijn indicatieve getallen die nog hoger of lager kunnen uitvallen als de maatregelen geconcretiseerd worden.

4. Samenwerking

Vogelbescherming Nederland en Jan van der Winden Ecology hebben het initiatief genomen voor het project in de Noordelijke Randmeren voor de grote karekiet. Hierbij wordt nauw samengewerkt met Rijkswaterstaat, provincie Overijssel, provincie Flevoland, Staatsbosbeheer (IJsseldelta, Flevoland, Gelderland), Natuurmonumenten, de gemeente Dronten en Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Riet vormt meterslange uitlopers waardoor het zich vegetatief kan uitbreiden in diep water. De rasters moeten voorkomen dat het weggegeten wordt en we weer mooie uitloopzones krijgen in de Randmeren (Foto Drontermeer 2018, J. van der Winden).

Referenties en websites

Rapport grote karekiet Randmeren:

Van der Winden J., S. Deuzeman & R. Foppen 2018. Herstel van rietkragen voor de grote karekiet in de Noordelijke Randmeren. Knelpunten en maatregelen om het habitat van de grote karekiet te verbeteren. Rapport 18.01, Jan van der Winden Ecology, Utrecht.

Weblink voor het rapport: https://assets.vogelbescherming.nl/docs/40d527a2-988c-4266-9ca7-1b9e3a3ccae3.pdf?_ga=2.62876207.224686985.1537183615-2136725131.1526983225

Achtergrondinformatie project

<https://www.vogelbescherming.nl/bescherming/wat-wij-doen/natuurgebieden/moerassen/grote-karekiet>

Jan van der Winden, Utrecht 21 september 2018

Jan van der Winden
Ecology

Bijlage 1. Noodmaatregelen

Rasters tegen vraat door herbivore watervogels

Op plekken waar nu, of in het recente verleden, grote karekieten broeden en waar de rietkragen begraasd worden, kunnen rasters geplaatst worden om verdere afname van omvang en kwaliteit van het riet te voorkomen. In Loosdrecht en het Zwarte Meer is in totaal ongeveer 3 km rietkraag afgerasterd. Er zijn drie typen rasters gebruikt: op maat gemaakte **flexibele netten** (Foto 1), metalen geplastificeerde **pantanet rasters** (Foto 2) en **schapennetten** (Foto 3). De flexibele netten-rasters zijn verplaatsbaar en eenvoudig aan te brengen maar minder stevig dan de andere twee typen.

De volgende richtlijnen zijn gehanteerd:

- Bestaande stromingsrietkragen pleksgewijs aan waterzijde afrasteren.
- Stevige rasters van grofmazig gaas zodat het water kan blijven stromen en golfslag erdoorheen kan blijven gaan.
- Aanbrengen vanaf klein stuk onder water tot 50 – 75 cm erboven. Constructie houdt rekening met peilschommelingen.
- Zorgen dat uitloopzone van het riet kan ontstaan.
- Toepassen op locaties waar al stromingsriet staat en waar geschikt onderwatertalud aanwezig is.
- Bij brede rietkragen bovenzijde van de rasters met draden afschermen.
- Zorgen dat er minstens 40 cm onder het gaas open blijft zodat futen en vissen onder het raster door kunnen zwemmen.
- Er voor zorgen dat watervogels niet vanaf de zijkanten de afgerasterde delen kunnen inzwemmen.

In de Randmeren voldoen de flexibele netten waarschijnlijk niet omdat de wind en golfslag veel forser is dan in Loosdrecht. Het voordeel van pantanetgaas is de stevigheid die het van zichzelf heeft en de maaswijdte is erg gunstig.

Foto 1. Voorbeeld van een flexibel nettenraster. De netten worden aan haken opgehangen tussen metalen palen. Het is daardoor relatief eenvoudig verplaatsbaar.

Foto 2. Voorbeeld van pantanet raster. Het raster wordt aan stevige houten palen gemonteerd. Het heeft een ideale maaswijdte en stevigheid.

Foto 3. In het Zwarte Meer zijn de rietkragen beschermd met schapengaas.

Verwijderen bosopslag

Op plekken waar nu, of in het recente verleden, grote karekieten broeden, en waar bomen en struiken dicht aan de rietkraag grenzen, kan hakhoutbeheer of het verwijderen van bomen helpen om het riet een betere kwaliteit te geven en de kans op predatie van de karekietennesten te verminderen.

Verbeteren foerageergebied

De komende periode wordt nog onderzocht waar het mogelijk is libellenpoelen aan te leggen of kruidenrijke zomen te laten staan.